

BELEIDSKADER

ISV-2

Den Haag, januari 2004

(Dit beleidskader wordt onder voorbehoud beschikbaar gesteld, zolang de bestuurlijke afronding van het Grotestedenbeleid nog niet heeft plaatsgevonden.
Deze zal naar verwachting in april 2004 plaatsvinden)

De Ministeries van:
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Inhoudsopgave

Vooraf	3
1. Inleiding	3
1.1 Stedelijke vernieuwing en het ISV	
1.2 Grotestedenbeleid	4
1.3 De overige gemeenten	5
1.4 Doel van het beleidskader	5
1.5 Verschillen met het ISV-1	6
2. Systematiek	6
2.1 Begrippenkader en de onderlinge relaties	6
2.2 Voorwaarden goedkeuring MOP	7
2.3 Toetsing MOP's	8
2.4 Indiening MOP	9
2.5 Kwaliteitszorgsysteem	9
3. De prestatievelden	9
3.1 Overzicht van beleidsthema's, outputdoelstellingen en -indicatoren	11
3.2 Toelichting	13
Bijlagen	
Format financiële paragraaf	18
Overige rijksinzet	19

Vooraf

In de Wet stedelijke vernieuwing en het Besluit beleidskader stedelijke vernieuwing worden de voorwaarden voor de toekenning van het investeringsbudget stedelijke vernieuwing (ISV) vastgelegd. Het voor de periode 2000-2004 geldende Besluit beleidskader wordt in de loop van 2004 aangepast voor de periode 2005-2009. Vooruitlopend op dit besluit wordt de inhoud ervan in dit beleidskader beschreven. Dit is nodig omdat de gemeenten deze informatie nodig hebben voor de voorbereiding van het meerjarenontwikkelingsprogramma (MOP) voor de periode 2005-2009.

Voor de 30 grote steden (de rechtstreekse gemeenten) die onderdeel uitmaken van het Grote Stedenbeleid is de geïntegreerde notitie 'Samenwerken aan de krachtige stad' verschenen waar dit beleidskader ISV-2 onderdeel van uit maakt. Deze twee notities komen inhoudelijk met elkaar overeen. In dit onderhavige beleidskader wordt ook aandacht besteedt aan de overige gemeenten, de zogenaamde niet-rechtstreekse gemeenten.

In deze notitie wordt, na de inleiding, uitleg gegeven over de systematiek van het ISV-2-beleidskader. Daarna komen de voorwaarden in beeld, die vanuit het Rijk aan het MOP worden gesteld, waar na vervolgens inhoudelijk op de verschillende prestatievelden wordt ingegaan.

1. Inleiding

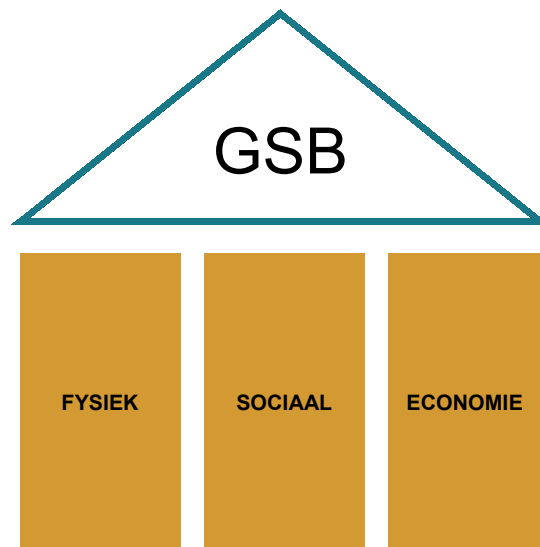
1.1 Stedelijke vernieuwing en het ISV

Revitalisering van steden is al enige tijd een belangrijk issue in het stedelijke gebied. Alleen zo kan een stad, ook op lange termijn, een aantrekkelijk vestigingsklimaat bieden voor bewoners uit alle inkomensgroepen en bedrijven. In veel steden zijn wijken waar de leefbaarheid onder druk staat. De oorzaken zijn onder andere het verdwijnen van de sociale infrastructuur (artsen, winkels, scholen), de eenzijdige woningvoorraad en bevolking met lage inkomens, toename van criminaliteit en onveiligheidsgevoelens, lagere arbeidsparticipatie, slechte (milieu)kwaliteit. Deze achteruitgang van leefomgeving moet worden gekeerd. Tegelijkertijd dienen de midden- en hogere inkomens weer aan de stad gebonden te worden. Bewoners verwachten van de overheid dat daaraan slagvaardig wordt gewerkt. Daarbij moet ook geanticipeerd worden op de toekomstige behoeften.

Het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) richt zich in eerste instantie op de fysieke ingrepen in de woon- en leefomgeving, maar deze dienen de verbeteringen op de andere terreinen te ondersteunen. De Wet stedelijke vernieuwing definieert de stedelijke vernieuwing dan ook als volgt: "op stedelijk gebied gerichte fysieke inspanningen die strekken tot verbetering van de leefbaarheid en veiligheid, bevordering van een duurzame ontwikkeling en verbetering van de woon- en milieukwaliteit, versterking van de culturele kwaliteiten, bevordering van de sociale samenhang, verbetering van de bereikbaarheid, verhoging van de kwaliteit van de openbare ruimte of anderszins tot structurele kwaliteitsverhoging van dat stedelijk gebied."

Het ISV is een brede doeluitkering op het gebied van wonen, ruimte, milieu, culturele kwaliteiten en grootschalig groen in de stad. Vanaf 2005 gaat het tweede tijdvak van het ISV in. Gemeenten zullen hiervoor voortbordurend op de resultaten uit het eerste ISV-tijdvak aangepaste dan wel nieuwe prestaties formuleren om de wenselijke verbeteringen in de stedelijke situatie te bereiken. Uitgangspunt van het ISV is dat planning en uitvoering van stedelijke vernieuwing eerst en vooral een verantwoordelijkheid is van gemeentebesturen. Zij vullen die verantwoordelijkheid in samen met andere partijen zoals bewoners, woningcorporaties, particuliere huiseigenaren, bedrijven, projectontwikkelaars, instellingen en belangenorganisaties. De gemeenten zullen de overheidsmiddelen gericht en strategisch inzetten om de condities te scheppen waaronder het voor met name private partijen aantrekkelijk is om te participeren.

1.2 Grotestedenbeleid

Het ISV-2 maakt, evenals in het eerste tijdvak, onderdeel uit van het Grote Stedenbeleid 2005-2009. Het GSB kent drie brede doeluitkeringen (BDU's) waarbinnen de financiële middelen ontschot ingezet kunnen worden. Voor het ISV-2, als BDU fysiek van het Grotestedenbeleid (GSB) is, voor wat betreft de 30 grote steden (G30), de samenhang met het GSB van belang. De coördinatie van het Grotestedenbeleid ligt bij de Minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties. Het GSB richt zich op het verbeteren van de concurrentiepositie van de G30 door middel van een samenhangende aanpak op het terrein van fysiek, economie en op het terrein van zorg en welzijn, onderwijs, veiligheid en inburgering en integratie. De gezamenlijke inspanning van Rijk en steden in het GSB tot nu toe heeft gezorgd voor een meer integrale benadering van de stedelijke problematiek en resultaten op verschillende terreinen waaronder werkgelegenheid en versterkte aantrekkingskracht van wonen in de stad. Toch is er nog steeds sprake van hardnekkige knelpunten zoals een hoge score op gevoelens van onveiligheid en eenzijdig samengestelde wijken. De grote steden staan voor een bovenmaatse opgave op een aantal maatschappelijke terreinen.

Het streven van het GSB is gericht op krachtige steden, waarin zichtbare resultaten worden geboekt, met een minimum aan bureaucratie. Krachtige steden, zijn steden die veilig zijn, en die in alle opzichten voldoen aan de - steeds hogere - eisen die bewoners, bedrijven, instellingen, bezoekers en recreanten aan een stad stellen. Een economisch vitale stad, met hoogwaardige vestigingslocaties en hechte sociale samenhang, die werk biedt aan wie dat zoekt. Kortom, een stad die kansen biedt aan zijn burgers en waar het veilig en prettig is om te verblijven. Deze missie is vertaald in een aantal doelstellingen die een nauwe onderlinge afhankelijkheid hebben en dus ook in onderlinge samenhang tot ontwikkeling moeten worden gebracht. Voor het welslagen van de missie is het noodzakelijk dat deze doelstellingen op integrale wijze door de Rijk en steden worden opgepakt. Deze doelstellingen zijn op outcomeniveau geformuleerd.

De outcomedoelstellingen van GSB III zijn:

1. *Het verbeteren van de veiligheid en het voorkomen en doen afnemen van criminaliteit*
Dit is een basisvoorwaarde voor een leefbare en veilige stedelijke samenleving.
2. *Het verbeteren van de fysieke en sociale leefomgeving: schoon, heel, veilig en het bevorderen van duurzaamheid*
Deze verbeteringen zijn nodig om de stad aantrekkelijk te houden als stad om te wonen, werken en

recreëren.

3. *Verbeteren en in stand houden van de sociale kwaliteit van de samenleving, door versterking van integratie, participatie en het vergroten van de zelfredzaamheid*
Dit is een voorwaarde voor een stabiele samenleving, waarin de overheid (groepen van) mensen in staat stelt zoveel mogelijk eigen verantwoordelijkheid te nemen.
4. *Het (opnieuw) binden van de midden- en hogere inkomens aan de stad*
Deze doelstelling is van belang voor een gezond financieel-economisch draagvlak voor de stad en voor een stabiele ontwikkeling van de stedelijke samenleving.
5. *Het vergroten van economische groei*
De steden zijn belangrijke motoren van de economie, daarom is het van belang juist de economische groei in de steden te vergroten. Anderzijds is economische groei een voorwaarde voor het oplossen van sociale, fysieke en veiligheidsproblemen.

Deze outcomedoelstellingen zijn de overkoepelende rijksdoelstellingen voor de specifieke, outputdoelstellingen voor elke BDU. Het ISV-2 is met name van toepassing op overkoepelende doelstellingen gericht op het verbeteren van de fysieke (en sociale) leefomgeving en het (opnieuw) binden van de midden- en hogere inkomens aan de stad. Voor de GSB-gemeenten zijn de relevante onderdelen van het ISV-2-beleidskader opgenomen in het geïntegreerde GSB-kader 'Samenwerken aan de krachtige stad' waarin ook de andere BDU's worden behandeld. Dit GSB-kader is voor de G30-gemeenten en het Rijk het (toetsings)kader voor het opstellen resp. beoordelen van het integrale MOP 2005-2009.

1.3 De overige gemeenten

Anders dan bij de andere BDU's van het GSB, kunnen naast de G30 ook de overige gemeenten via de provincie een beroep doen op het ISV-2. Hier wordt onderscheid gemaakt in programma- en projectgemeenten. Van de niet-rechtstreekse programmagemeenten wordt verwacht dat ook zij een MOP opstellen in lijn met dit ISV-2-beleidskader. Evenals in de eerste ISV-periode kunnen de projectgemeenten, middels het indienen van projecten bij de provincie, een beroep doen op het ISV-2-budget.

De basis voor de toetsing van het ISV is voor alle gemeenten vastgelegd in de Wet stedelijke vernieuwing, de Wijzigingswet stedelijke vernieuwing en de AmvB beleidskader.

1.4 Doel van beleidskader

De bedoeling van het beleidskader is dat het gemeenten stimuleert concrete uitwerking te geven aan het rijksbeleid stedelijke vernieuwing, passend bij de lokale maat en situatie. Het beleidskader verschaft gemeenten duidelijkheid over de beleidsinhoudelijke outputdoelstellingen die het Rijk nastreeft. Daarmee is het de basis voor de dialoog tussen Rijk, provincie en gemeente bij het opstellen van de MOP's. Rijk en provincies hanteren het beleidskader ook als inhoudelijk toetsingskader voor de MOP's. Rijk (voor de G30) dan wel de provincies (voor de overige gemeenten) beoordelen of de voornemens van de gemeente voldoende basis zijn voor de doeluitkering ISV-2. Daarbij geldt als maatstaf: wat mag van de gemeente verwacht worden, gegeven de lokale omstandigheden en problematiek (zie hoofdstuk 2).

Na toekenning van de subsidie dient de gemeente zelf de voortgang te monitoren en te verantwoorden tegenover de gemeenteraad. Dit gebeurt als onderdeel van het systeem van kwaliteitszorg (zie 2.3) waarover de gemeenten dienen te beschikken. Het Rijk kan de ontwikkelingen blijven volgen door middel van de monitor die ten behoeve van het ISV-2/GSB wordt ingericht, in combinatie met de informatie van de accountmanagers van het Rijk die nauwe contacten onderhouden via voortgangsgesprekken met de gemeenten. In 2007 zal onder de G30 een tussenevaluatie (midterm review) worden gehouden zodat het Rijk inzicht krijgt in resultaten tot op dat moment en de voortgang op

de afgesproken prestaties. Indien daar aanleiding toe is kan de midterm review leiden tot een tussentijdse aanpassing van de resultaten, het stellen van nadere voorwaarden en/of inspanningsverplichtingen en/of een bestuurlijk gesprek.

Voor de niet-rechtstreekse gemeenten zijn de provincies verantwoordelijk om een vinger aan de pols te houden. Ook draagt het Rijk zorg voor structurele kennisuitwisseling over de uitvoering van de MOP's. Landelijke kenniscentra zullen hierbij een rol spelen.

1.5 Verschillen met het ISV-1

Voor de ontwikkeling van het ISV-2-beleidskader is het uitgangspunt gebruikt, op nadrukkelijk verzoek van de gemeenten en de provincies, met het oog op herkenbaarheid en continuïteit in de gemeentelijke uitvoering alleen daar waar nodig veranderingen aan te brengen. Als basis hiervoor zijn de resultaten uit o.a. het VROM-raad-advies en de expertanalyse van de Commissie Brinkman gebruikt die aanbevelingen en denkrichtingen hebben opgeleverd voor de optimalisatie van het ISV. De hieruit voortkomende verbeterpunten kunnen worden onderscheiden in twee hoofdcategorieën:

- a. punten die samenhangen met het sturingsmodel ISV
- b. punten die samenhangen met de prestatievelden (inhoudelijke onderdelen van het beleidskader).

Hier wordt in het kort uiteengezet welke wijzigingen zijn aangebracht in het nieuwe beleidskader.

Ad. a Sturingsmodel ISV (zie hoofdstuk 2)

- Het Rijk geeft vooraf duidelijker aan op welke outputdoelstellingen prestaties verwacht worden van de gemeenten
- Het Rijk geeft middels een outputindicator aan hoe de prestaties geformuleerd dienen te worden, zodat er een landelijk beeld ontstaat
- De intergemeentelijke afstemming krijgt extra aandacht.

Ad. b Prestatievelden (zie hoofdstuk 3)

- De stadseconomische doelstellingen en middelen voor de fysieke stadseconomie zijn overgeheveld naar de GSB-BDU Economie. Niettemin blijft versterking van het economisch draagvlak een belangrijk aspect voor ISV-2. Gemeenten kunnen dus ISV-geld aanwenden voor de fysieke stadseconomie. Dit zal echter geen rol meer spelen bij de beoordeling van het MOP.
- Om de relatie tussen de sociale en fysieke aspecten sterker in te zetten is hiervoor een apart prestatieveld opgenomen.
- Het prestatieveld omgevingskwaliteit is uitgebreid met outputdoelstellingen op het gebied van culturele aspecten en binnenstedelijke luchtkwaliteit.

Ten gevolge van deze wijzigingen zal de Wet stedelijke vernieuwing op enkele punten worden aangepast, zoals de indieningtermijn van de subsidieaanvraag (zie 2.3).

2. Systematiek

In dit hoofdstuk worden de gehanteerde begrippen en de onderlinge relaties toegelicht. Daarnaast worden de voorwaarden voor het MOP beschreven en het proces voor de indiening van het MOP. Hierbij komt de relatie met het kwaliteitszorgsysteem ook aan de orde.

2.1 Begrippenkader en de onderlinge relaties

De reikwijdte van de fysieke stedelijke vernieuwing wordt weergegeven door middel van een viertal prestatievelden. Binnen deze prestatievelden worden verschillende beleidsthema's onderscheiden welke vervolgens worden geconcretiseerd in een beperkte set outputdoelstellingen. Over deze outputdoelstellingen wil het Rijk (dan wel de provincies) afspraken maken met de afzonderlijke gemeenten. De gemeenten zullen aan het eind van het investeringstijdvak hierop ook worden afgerekend. Om de outputdoelstellingen meetbaar te maken zijn hieraan kwantitatieve outputindicatoren

gekoppeld. Deze indicator geeft aan op welke wijze een prestatie geformuleerd dient te worden en de gemeenten zijn verplicht deze te gebruiken bij de formulering van de prestatie.

Uitgangspunt is en blijft dat de gemeentelijke situatie bepalend is voor de beleidsprioriteiten en ambitiehoogten. Van de gemeenten wordt verwacht dat zij de binnen de prestatievelden onderscheiden beleidsthema's meenemen en wegen in de sterkte/zwakte-analyse. Van de steden wordt gevraagd om hieruit voortvloeiende prestaties op de outputdoelstellingen uit dit beleidskader te beschrijven in een beknopt MOP. Indien de lokale situatie aanleiding geeft om op een of enkele van deze thema's aanvullende doelstellingen en prestaties te formuleren, dan kan dat, maar de gemeenten zullen er niet door het Rijk of de provincie op worden afgerekend. Ook kan de stad, op grond van de stadspecifieke situatie op een outputdoelstelling beredeneerd een nul-ambitie formuleren. Over de prestaties op de aanvullende gemeentelijke doelstellingen wordt alleen verantwoording afgelegd aan de gemeenteraad.

2.2 Voorwaarden goedkeuring MOP

De programmameenten kunnen een beroep doen op ISV-2-middelen door het indienen van een subsidieaanvraag die vergezeld wordt van een MOP. Dit programma zal door het Rijk (of de provincie) worden beoordeeld aan de hand van een aantal beoordelingscriteria. Vooraf wordt dan ook aan de gemeenten gevraagd een beknopt MOP op te stellen dat aan de volgende voorwaarden voldoet:

1. Sterkte/zwakte-analyse en integrale afweging

Dit beleidskader is geen invulijst. Het is van essentieel belang dat de gemeente uitgaat van de eigen, stedelijke situatie en het toekomstbeeld zoals bijvoorbeeld neergelegd in de gemeentelijke ontwikkelingsvisie uit het ISV-1/GSB2. Dit biedt de basis voor de verplicht uit te voeren sterkte/zwakte-analyse. Het Rijk stelt geen eisen aan de vorm waarop de analyse wordt uitgevoerd. Het Rijk verwacht dat de gemeenten in de sterkte/zwakte-analyse een brede integrale weging hebben uitgevoerd welke de legitimatie vormt voor de inhoud van het MOP. De analyse zal bij de grote steden betrekking hebben op het totale GSB-beleidsterrein en bij de overige gemeenten kan deze worden beperkt tot de fysieke aspecten met een doorkijk naar de andere relevante beleidsterreinen als sociaal en economie. Gemeenten dienen dan ook de in dit beleidskader genoemde prestatievelden en beleidsthema's mee te nemen en te wegen. Deze analyse biedt de basis voor de gemeentelijke prioriteiten en prestaties. Op deze manier worden de prestaties op de outputdoelstellingen uit het beleidskader en eventueel aanvullende gemeentelijke doelstellingen verklaard. Uiteraard kan voor de analyse zoveel mogelijk van bestaande onderzoeken en analyses gebruik gemaakt worden.

2. Intergemeentelijke afstemming

De woningmarkt en de maatschappelijke problemen houden niet op bij de gemeentegrenzen. Oplossingen moeten vaak op regionaal niveau worden gegenereerd. Ook kunnen plannen van een gemeente invloed hebben op de ontwikkelingen in buurgemeenten. Daarom is het nodig dat voor een aantal outputdoelstellingen intergemeentelijke afstemming plaatsvindt.

Aan de gemeenten wordt dan ook gevraagd om het volgende in het MOP aan te geven:

- a. over welke onderwerpen intergemeentelijke afspraken zijn gemaakt;
- b. met welke gemeenten afspraken zijn gemaakt
- c. de inhoudelijke hoofdlijnen van de intergemeentelijke afspraken. Hierbij geeft de gemeente aan welk aandeel van de regionale opgave zij voor haar rekening neemt.

Deze intergemeentelijke afstemming is vereist voor de volgende outputdoelstellingen:

- *Wonen (prestatieveld 1):*
 - o Wijzigingen in de woningvoorraad in de regio naar prijsklassen en verhouding huur/koop
 - o Toename van het aantal woningen dat volledig toegankelijk is (ouderen en minder validen) door nieuwbouw en verbouw
- *Omgevingskwaliteit (prestatieveld 2):*

- o Groen: grootschalige groenprojecten in de stad in relatie tot de groenplannen om de stad en in de regio
- o Cultuurimpuls: cultuurvoorzieningen
- *Zorgvuldig ruimtegebruik (prestatieveld 3):*
 - o Intensiveringsopgave

In de Wet stedelijke vernieuwing wordt opgenomen dat op voordracht van de gemeenten de provincie de groep gemeenten vaststelt waartussen de afstemming dient plaats te vinden. Een uitzondering wordt hierbij gemaakt voor die gemeenten die een samenwerkingsverband vormen op basis van de Kaderwet bestuur in verandering. Van deze gemeenten wordt verwacht dat de samenwerking in ieder geval het desbetreffende kaderwetgebied omvat. Voor de gemeenten die hierbinnen vallen toetst het dagelijks bestuur van dat kaderwetgebied of bij de intergemeentelijke afstemming aan de gestelde voorwaarden is voldaan. Het dagelijks bestuur van dat kaderwetgebied maakt het resultaat van deze toetsing kenbaar in een advies aan het Rijk, waar het de rechtstreekse gemeenten betreft, en in een advies aan de provincie, waar het de niet-rechtstreekse gemeenten betreft. Voor gemeenten die buiten een kaderwetgebied zijn gelegen toetst de provincie of bij de intergemeentelijke afstemming aan de gestelde voorwaarden is voldaan. Voorzover dit rechtstreekse gemeenten betreft, zullen de resultaten van deze provinciale toetsing in een advies aan het Rijk kenbaar worden gemaakt. Voorts toetst de provincie, voor alle gemeenten, de verenigbaarheid met het provinciale en rijksbeleid. Zowel het Rijk als de provincie zullen de uitgebrachte adviezen over de intergemeentelijke afstemming meewegen in hun eindoordeel over de MOP's, waarbij slechts gemotiveerd van de adviezen kan worden afgeweken.

3. Prestaties op de outputdoelstellingen

De gemeente neemt in het MOP de relevante prestaties op voor de realisatie van (gemeentelijke) outputdoelstellingen aan het eind van het tijdvak (december 2009). Wat de outputdoelstellingen uit het beleidskader betreft dient de gemeente haar prestaties te formuleren op de wijze zoals in het beleidskader wordt aangegeven met de outputindicator. Uiteraard zal per outputdoelstelling de uitgangssituatie aan het begin van het tijdvak (januari 2005) beschreven moeten worden. Voor het Rijk/provincie zullen de bestuurlijke afspraken (waaronder woningbouwafspraken en afspraken m.b.t. bodemsanering) en landelijke, en van de landelijke behoefte afgeleide regionale behoefte-ramingen (t.a.v. bijvoorbeeld woningbehoeften, landsdekkend beeld bodemsanering en A- en raillijst geluidssanering) worden gebruikt voor de toetsing van de MOP's. Bij de afzonderlijke outputdoelstellingen worden deze aangegeven (zie hoofdstuk 3).

4. Financiële paragraaf

Het Rijk en de provincies hebben inzicht nodig in de financiële onderbouwing van het MOP om bij de toetsing vooraf de realiseerbaarheid van het MOP te kunnen beoordelen, rekening houdend met de inzet van financiële middelen van bij de uitvoering betrokken partijen. Van de gemeenten wordt verwacht dat zij financieel inzicht geven in

- de totale kosten;
- de verdeling van de kosten over de verschillende partijen (waaronder Rijk, gemeenten, provincies, EU, derden, etc).

Er worden uitsluitend afspraken gemaakt over de inzet van de rijksmiddelen. De verantwoording aan het Rijk vindt derhalve ook uitsluitend over de rijksmiddelen plaats. Bijlage 1 kan worden gebruikt als format om financieel inzicht te verschaffen.

2.3 Toetsing MOP's

De paragraaf 2.2 genoemde voorwaarden zullen de basis vormen voor de toetsing van het MOP als geheel. Ook zal er gekeken worden naar de ambitiehoogte van de prestaties afzonderlijk. Hiertoe is bij

de beoordeling van het MOP ruimte geboden voor overleg tussen Rijk en rechtstreekse gemeenten en tussen provincie en niet-rechtstreekse gemeenten over de (hoogte van de) prestaties. Indien niet aan de voorwaarden wordt voldaan, is afkeuren van het MOP en dus het (voorlopig) niet toekennen van het indicatieve budget, een uiterste consequentie. Ook kunnen er nadere voorwaarden aan het MOP worden gesteld.

2.4 Indiening MOP

Bestuurlijk is afgesproken is dat de G30 gemeenten vóór 1 juli 2004 een door B&W geaccordeerd concept-MOP indienen aan de hand waarvan een overleg tussen Rijk en gemeenten gestart kan worden. De definitieve indieningsdatum van de subsidieaanvraag met daaraan toegevoegd het door de gemeenteraad geaccordeerde MOP is voor de G30 15 november van het jaar dat voorafgaat aan het investeringstijdvak (in dit geval 15 november 2004). De niet-rechtstreekse gemeenten dienen uiterlijk 15 februari van het eerste jaar van het investeringstijdvak (in dit geval 15 februari 2005), oftewel drie maanden later, de subsidieaanvraag met het definitieve MOP bij de provincie in te dienen. Het naar elkaar toebrengen van de indieningsdata is ingevoerd om de rechtstreekse en niet-rechtstreekse gemeenten voldoende tijd te geven voor de intergemeentelijke afstemming. De ideale situatie waarbij er sprake zou zijn van een gelijkgeschiktheid van de indieningsdata bleek niet haalbaar omdat de provincies, nadat de provinciale budgetten bekend zijn gemaakt, de middelen over de niet-rechtstreekse gemeenten moeten verdelen. Ook moeten zij met deze gemeenten afspraken maken over de status van de afzonderlijke gemeenten; de zogenaamde programma- en projectgemeenten. Daarnaast zijn de indieningsdata enigszins naar voren gehaald (G30: van 1 juli in het eerste jaar van het investeringstijdvak naar 15 november voorafgaand aan het investeringstijdvak; overige steden: van 1 juli naar 15 februari van het eerste jaar van het investeringstijdvak) om de opeenvolgende MOP's over het eerste en tweede (GSB/ISV)-tijdvak beter op elkaar aan te laten sluiten. In de Wijzigingswet stedelijke vernieuwing zijn deze data juridisch vastgelegd.

2.5 Kwaliteitszorgsysteem

Alle door de gemeente geformuleerde prestaties moeten door de gemeente worden opgenomen in het kwaliteitszorgsysteem. De gemeente is verplicht op grond van de Wet stedelijke vernieuwing een stelsel van kwaliteitszorg in te richten ter bewaking en verbetering van de kwaliteit van de stedelijke vernieuwing. Doel van het systeem is het organiseren van een tussentijdse bewaking op de voortgang en de kwaliteit van de stedelijke vernieuwing binnen de gemeente. Dit stelsel houdt ten minste in dat de gemeente, afgestemd op de aard en de omvang van de uitvoering van de stedelijke vernieuwing, zorgdraagt voor:

- het op systematische wijze toetsen in hoeverre de wijze van uitvoering van de stedelijke vernieuwing leidt tot de beoogde resultaten
- het, op basis van die uitkomsten, aanpassen van het gemeentelijk stedelijk vernieuwingsbeleid of van de wijze waarop de stedelijke vernieuwing wordt uitgevoerd.

Met het kwaliteitszorgsysteem kan de gemeenteraad geïnformeerd worden over de voortgang van het MOP. Ook kan met behulp van het kwaliteitszorgsysteem aandacht besteed worden aan de organisatievorm binnen de gemeente, de traceerbaarheid van de bestedingen van het ISV budget en de kwaliteitseisen ten aanzien van de informatievoorziening. Zo nodig kan bijsturing van het gemeentelijk beleid en het MOP plaatsvinden. Daarnaast biedt een goed functionerend kwaliteitszorgsysteem een basis voor de verantwoording naar het Rijk dan wel de provincie.

3. De prestatievelden

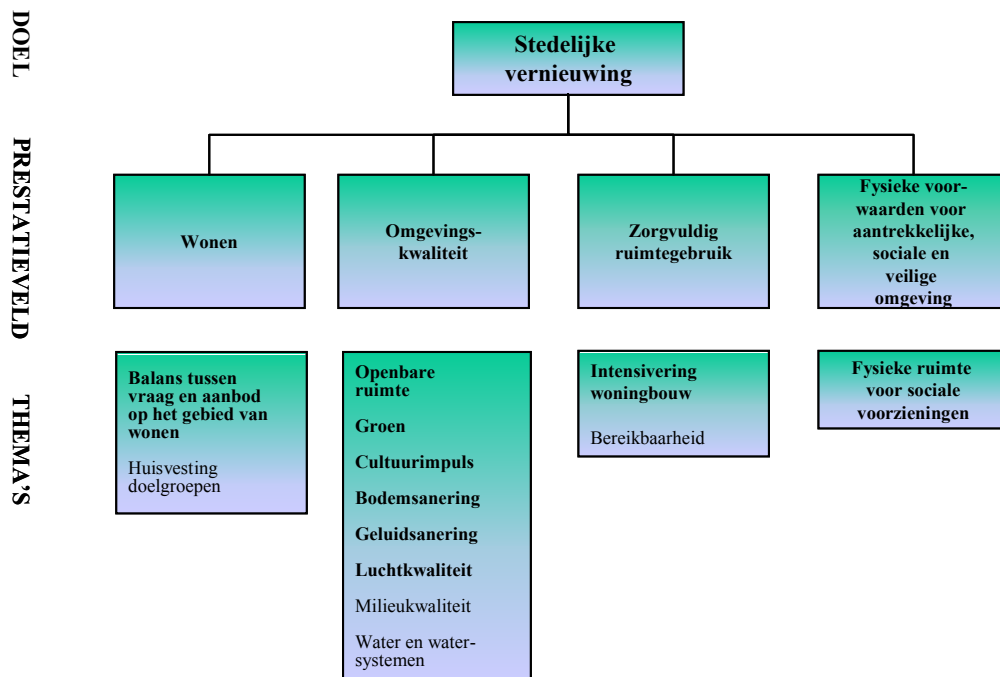
Dit hoofdstuk bevat een overzicht van de prestatievelden, de daar onder vallende beleidsthema's, outputdoelstellingen en de te hanteren outputindicatoren. Van de gemeente wordt verwacht dat zij in

haar MOP de prestaties aangeeft die zij nastreeft voor de periode 2005 tot en met 2009. Over de prestaties met betrekking tot de genoemde outputdoelstellingen worden met de gemeenten afrekenbare afspraken gemaakt.

Uitgangspunt van de revitalisering zijn de kansen en bedreigingen van het stedelijk gebied. Om kansen te verzilveren of bedreigingen af te wenden, is meestal een mix van maatregelen nodig. Vier aspecten bepalen in ieder geval de vitaliteit en aantrekkelijkheid van een stad: de fysieke, sociale en economische condities en de veiligheid. De rijksdoelstellingen voor stedelijke vernieuwing dragen bij aan een duurzame, fysieke kwaliteitsverbetering van de stad maar dienen tegelijkertijd ook bij te dragen aan sociale en economische conditie en veiligheid. En ook omgekeerd: om van fysieke herstructurering een succes te maken zijn investeringen in sociale kwaliteit, veiligheid en economie vaak een voorwaarde. De stedelijke vernieuwing is gebaat bij ingrepen in de volgende vier prestatievelen:

1. Wonen;
2. Omgevingskwaliteit;
3. Zorgvuldig ruimtegebruik;
4. Fysieke voorwaarden voor aantrekkelijke sociale en veilige omgeving

Elk prestatievel bestaat uit verschillende beleidsthema's waaronder een aantal concrete outputdoelstellingen. Bijgaand schema geeft hiervan een overzicht. Op de negen vetgedrukte beleidsthema's heeft het Rijk outputdoelstellingen en -indicatoren geformuleerd (zie hiervoor ook de tabel in 3.1). De overige vier beleidsthema's spelen, zoals eerder vermeld, enkel een rol bij de sterkte/zwakte-analyse.

In 3.2 worden de afzonderlijke outputdoelstellingen en aanvullende beleidsthema's toegelicht. Ook wordt het referentiekader gemeld, zoals onderzoeken of nota's die het Rijk gebruikt bij de beoordeling van de door de gemeente ingevulde outputindicator. Het spreekt vanzelf dat gemeenten en provincies gebonden zijn aan bestaande wet- en regelgeving als mede gemaakte afspraken (zoals de VINAC-afspraken; afspraken over uitbreiding woningbouw en uitvoeringsafspraken bodemsanering).

3.1 Overzicht van beleidsthema's, outputdoelstellingen en –indicatoren

Prestatieveld/ Beleidsthema	Outputdoelstelling	Outputindicator
1. Wonen		
<i>1a. Balans tussen vraag en aanbod</i>	Betere balans vraag en aanbod op gebied van wonen	Mutaties in de woningvoorraad, uitgesplitst naar: 1. Aantallen nieuwbouw ¹ a) op uitleglocaties, b) op locaties binnen bestaand bebouwd gebied van 1996 i.v.m. de uitbreidingsbehoefte en c) op locaties binnen bestaand bebouwd gebied van 1996 i.v.m. vervangingsbehoefte. 2. Aantallen omzettingen: a) omzettingen huurwoningen in koopwoningen en b) vernietigde woningen. 3. Aantallen ingrijpende woningverbeteringen ² 4. Toename aantal volledig toegankelijke woningen
<i>1b. Huisvesting doelgroepen</i>		
2. Omgevingskwaliteit		
<i>2a. Openbare ruimte</i>	De verbetering van de kwaliteit van de (semi-) openbare ruimte	Oppervlak (in m2 of ha) openbare ruimte waarbij sprake is van een kwaliteitsimpuls
<i>2b. Groen in de stad</i>	De verbetering van grootschalig groen in de stad	Het aantal grootschalige groenprojecten met bijbehorend oppervlak (ha) ³
<i>2c. Cultuurimpuls</i>	Verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving door het integraal benutten en borgen van culturele kwaliteiten in de praktijk van de stedelijke vernieuwing.	Aantal wijken waar fysieke culturele kwaliteiten aantoonbaar en integraal onderdeel uitmaken van de gebiedsontwikkeling, en de mate waarin deze kwaliteiten zijn geborgd in lokale planfiguren en beleid

¹ Nieuwbouw uit te splitsen naar goedkope koop, (middel)dure koop, goedkope huur en (middel)dure huur. Grens tussen goedkope en (middel)dure koop ligt bij koopprijs van € 136.000 (intentieafspraken 2002). Grens tussen goedkope huur en (middel)dure huur ligt bij huurprijs van € 317,03 (Huursubsidiewet, kwaliteitskortingsgrens 2003). De stichtingskostengrenzen worden jaarlijks geïndexeerd.

² Van ingrijpende woningverbetering is sprake als de aanneemsom of de kostenraming minimaal € 50.000 (excl. BTW) bedraagt. De kostengrens wordt hier niet geïndexeerd.

³ Alleen van toepassing voor de G30 omdat alleen voor de G30 financiële middelen zijn toegevoegd aan het ISV-2.

Prestatieveld Beleidsthema	Outputdoelstelling	Outputindicator
2d. Bodemsanering	Sanering van de bodemverontreiniging in het stedelijk gebied (incl. nazorg en asbest)	Aan te pakken deel van de werkvoorraad gerelateerd aan het landsdekkende beeld bodemsanering in aantallen (sanering en onderzoek), m2 en m3 (oppervlakte en in de bodem aanwezige ernstig verontreinigde grond) en m3 (de te saneren verontreinigd) grondwater en bpe's (bodemsaneringsprestatie-eenheden). Vermelden welk deel hiervan door saneringen in eigen beheer tot stand zal komen (zonder overheidsbijdrage in de financiering)
2e. Geluidssanering	Verbetering van de geluidssituatie bij de zogenaamde A- en railwoningen	Aantal A- en railwoningen (absoluut en als % van het totaal in de gemeente) waar de saneringssituatie aan het eind van het ISV-2-tijdvak is opgelost
2f. Luchtkwaliteit	Verbeteren van de binnenstedelijke luchtkwaliteit;	Het aantal meters wegvak dat naar redelijke verwachting onder de normen uit het Besluit luchtkwaliteit wordt gebracht ⁴
2g. Milieukwaliteit		
2h. Water en watersystemen		
3. Zorgvuldig ruimtegebruik		
3a. Intensivering woningbouw	Per saldo intensivering van woningbouw binnen bestaand bebouwd gebied	Saldo toe te voegen woningen in bestaand bebouwd gebied ⁵
3b. Bereikbaarheid		
4. Fysieke voorwaarden voor aantrekkelijke sociale en veilige omgeving		
4a. Fysieke ruimte voor sociale voorzieningen	Fysieke ruimte scheppen voor sociale voorzieningen (een zgn. open doelstelling ⁶)	Gemeente stelt in samenwerking met Rijk (cq. provincie) een eigen meetbare indicator op

⁴ Alleen van toepassing voor de G30 omdat alleen voor de G30 financiële middelen zijn toegevoegd aan het ISV-2.

⁵ Het saldo wordt berekend door op de nieuwbouw binnen bestaand bebouwd gebied 1996 de vernietigde woningen in mindering te brengen: zie voor nadere toelichting prestatieveld 1 Wonen.

⁶ Open doelstelling: doelstelling waarover het Rijk/provincie met de gemeente een afspraak wil maken maar waarbij aan de gemeente ruimte wordt gelaten voor de formulering van de indicator, in samenspraak met het Rijk/provincie. Deze indicator dient in toetsbare termen (SMART) te worden geformuleerd.

3.2 Toelichting

1. Prestatieveld Wonen

1a. Balans tussen vraag en aanbod op gebied van wonen

Om voldoende keuzevrijheid voor woningzoekenden voor alle inkomens- en doelgroepen te kunnen bieden, is een op de behoefte afgestemd aanbod op het gebied van wonen een voorwaarde. Hier moet de gemeente dan ook zo goed mogelijk in voorzien. Woningen van de gewenste kwaliteit (en prijsklasse) ontbreken echter vaak in de stad. Een aantal wijken kampt met een eenzijdige samenstelling van de woningvoorraad: er zijn te veel dezelfde goedkope huurwoningen. In verband met de herstructurering van wijken is het van belang om te weten wat een gemeente doet om deze samenstelling (prijsklasse, verhouding huur/koop) te wijzigen. Om die reden wordt gevraagd wat de voornemens zijn op het gebied van:

- nieuwbouw en andere toevoegingen aan de voorraad (splitsing van woningen, functieverandering, dwz. van een niet-woonfunctie naar een woonfunctie) op uitleglocaties en binnen bestaand bebouwd gebied
- omzettingen: sloop en andere onttrekkingen (samenvoegingen en functieverandering, van een woonfunctie naar een niet-woonfunctie) en verkoop van huurwoningen
- woningverbetering met een aanneemsom/geraamde kosten van €50.000 per woning of meer
- toename aantal volledig toegankelijke woningen (geschikt maken van bestaande woningen en nieuwbouw).

De te vermelden prestaties hebben betrekking op de totale woningvoorraad, dus ook op de woningbouw waarvoor op grond van het Besluit lokatiegebonden subsidies (BLS) een rijksbijdrage wordt gegeven. Hierdoor ontstaat integraal zicht op de wijze waarop een gemeente de balans tussen vraag en aanbod op het gebied van het wonen verbetert.

In ISV-verband wordt de gemeente dan alleen afgerekend op de prestaties die betrekking hebben op het ISV. Voor het BLS zijn/worden in de Woningbouwafspraken 2005-2009 afzonderlijke prestatieafspraken over de woningbouwopgave, naast mogelijk andere onderwerpen opgenomen.

Bij het ISV is het in principe niet de bedoeling dat het geld direct aan ingrepen in de woningvoorraad wordt uitgegeven. De kosten daarvan dienen in principe voor rekening van de marktpartijen (waaronder de woningcorporaties) te komen. ISV-geld is met name bedoeld voor ingrepen in de openbare ruimte en om het proces te faciliteren. Aldoende functioneert het ISV-geld (indirect) als triggermoney voor de marktpartijen.

Aangezien de woningmarkt de lokale grenzen overstijgt, moet de gewenste lokale variatie en differentiatie toegesneden zijn op de regionale vraag. Met een gevarieerder aanbod kan het voor de midden- en hogere inkomens interessanter worden om in de stad te blijven. Een gevarieerder aanbod maakt bovendien ook wooncarrière in de eigen wijk mogelijk en voorkomt onvrijwillige ruimtelijke segregatie.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- bij de ingrepen in de woningvoorraad om te komen tot de gewenste voorraad: de terzake op regionaal niveau gemaakte afspraken tussen de overheden of – bij het ontbreken van dergelijke afspraken – de laatste gegevens ten aanzien van de vraag (bewerkingen van Woningbehoefte Onderzoek 2002);
- bij het saldo toe te voegen woningen bestaand bebouwd gebied 1996: de terzake op regionaal niveau gemaakte afspraken tussen de overheden.

Bron gegevens t.b.v. de monitor en de beoordeling van de eindverantwoording: Volkshuisvesting Informatie Systeem (jaarlijkse metingen op het brede terrein van het wonen).

1b. Huisvesting specifieke doelgroepen

Behalve voor de reguliere doelgroepen dient er bij het woonbeleid ook aandacht te zijn voor voor specifieke doelgroepen van beleid. Het gaat daarbij om uiteenlopende groepen zoals kwetsbare groepen

(ouderen, gehandicapten en dak- en thuislozen), statushouders en studenten. Juist de huisvesting van deze groepen vraagt in het kader van de stedelijke vernieuwing de nodige aandacht.

2. Prestatieveld omgevingskwaliteit

Voor de gewenste omgevingskwaliteit is het van belang dat bij de ontwikkeling van de woon- en leefomgeving er sprake is van een integrale aanpak. Dat geldt voor zowel het niveau van de gemeente als totaal als het niveau van de wijken die in het bijzonder aandacht vragen. Hierbij moeten ruimtelijke, culturele, groen-, milieu- en beheersaspecten met het oog op de korte en middellange termijn worden gewogen. Specifieke aandacht wordt gevraagd voor de volgende onderwerpen.

2a. Openbare ruimte

Het functioneren van de stedelijke openbare ruimte is enerzijds afhankelijk van de fysieke kwaliteiten van straten, pleinen, parken en gebouwen, en anderzijds van de wijze waarop groepen en individuen deze ruimte gebruiken en er betekenis aan verlenen. Voor een kwaliteitsverbetering is aandacht voor zowel deze fysieke als culturele aspecten onontbeerlijk. De herkenbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid van de openbare ruimte kunnen vaak worden verbeterd door fysieke ingrepen. Om daarbij de juiste keuzes te maken is een lokale analyse nodig van (verschuivingen in) plaats en betekenis van de openbare ruimte in de stad. Om rekening te kunnen houden met de specifieke aard van locatie en opgave is een gedifferentieerde benadering van de omvang en kwaliteit van de openbare ruimte nodig (conform de typologie-indeling in het 'Pleidooi voor de Openbare Ruimte', p. 61-69). Verheldering van betekenisgeving en gebruik kan plaatsvinden door inventarisatie, onderzoek en participatie.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- Typologie-indeling in het 'Pleidooi voor de Openbare Ruimte', p. 61-69). Hierin wordt nader toegelicht wat wordt bedoeld met 'Openbare Ruimte'.

2b. Groen in de stad

Het Rijk wil dat de uitbreiding en ontwikkeling van het stedelijk gebied en de ontwikkeling van groen gelijke tred houdt. De balans tussen groen en verstedelijking dient enerzijds gehandhaafd te worden door het op peil houden van het aandeel groen in het stedelijk gebied (het betreft hier het stedelijk groen dat planologisch verankerd is). Er moet anderzijds sprake zijn van een integrale planvorming, uitvoering en financiering van rode en groene functies. De gemeente wordt gevraagd in het MOP specifieke aandacht te besteden aan de verbetering van grootschalig groen in en om de stad.

Daarbij is het van belang om de ruimtelijke samenhang van het groen te versterken door spreiding van het groen en door het verbinden van het grootschalig groen in en om de stad. Ook om natuur- en belevingswaarde van het groen te verhogen (dit laatste door o.a. kwalitatief opwaarderen van bestaande parken en koppeling van groen aan water). Het groen kan tevens voor sport en recreatie geschikt worden gemaakt.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- "Tekorten in en om de stad", SGR II.

2c. Cultuurimpuls

Een beroep op fysieke culturele kwaliteiten verrijkt de stedelijke vernieuwing. Imago, identiteit en uitstraling van een wijk of buurt worden in belangrijke mate bepaald door de beleving van de lokale historie en aanwezige visuele kwaliteiten. Daarnaast maakt een breed scala aan culturele voorzieningen een wijk aantrekkelijker voor verschillende doelgroepen. Onder fysieke culturele kwaliteiten worden het onroerende cultureel erfgoed (archeologie, monumenten, stedenbouwkundige structuren, stads- en dorpsgezichten), fysieke cultuurvoorzieningen (o.a. podia, ateliers) en ontwerpqualiteiten (architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur, kunst in de openbare ruimte) verstaan.

De gemeente wordt gevraagd voor een selectief aantal wijken of delen van het stedelijk gebied de culturele kwaliteiten expliciet te benoemen en te benutten in de gebiedsontwikkeling. Speciale aandacht wordt gevraagd voor de naoorlogse wijken (1945-1970) en beschermde stads- en dorpsgezichten (aangewezen en lopende aanvragen). Omdat het gaat om een breed spectrum aan - vaak

locatiespecifieke - kwaliteiten kunnen in dit beleidskader geen generieke kwaliteitseisen worden vastgelegd. Daarom wordt gevraagd de prestaties (kwalitatief en kwantitatief) zichtbaar te maken in lokale planfiguren en beleidsstukken zoals structuurvisies en -plannen, bestemmingsplannen, masterplannen, welstand- en architectuurnota's, kunstenplannen en cultuurhistorische waardenkaarten. Gezien de nieuwe en soms complexe thema's die met de cultuurimpuls worden geagendeerd, wordt de gemeente nadrukkelijk gewezen op de mogelijkheid tot het inzetten van externe deskundigen (expert- en impulsteams) bij zowel het opstellen van het MOP als de uitvoering ervan.

De cultuurimpuls beoogt ruimtelijke ontwikkelingsprocessen ook te laten profiteren van niet tastbare culturele kwaliteiten zoals creativiteit, verhalen, historie en lokale identiteiten: een creatieve benutting en vernieuwing van het ruimtelijk instrumentarium en het actief inschakelen van ontwerpers en kunstenaars in de processen van stedelijke vernieuwing. Het op lokaal niveau ontwikkelen van dwarsverbanden tussen de fysieke sector en de cultuursector is daarvoor een eerste voorwaarde.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- in samenspraak met de gemeenten wordt een beeld gevormd over de stand van zaken in de verschillende steden ten aanzien van de cultuurdoelen. Daarbij worden zoveel mogelijk (papieren) bronnen en experts gebruikt.

2d. Bodemsanering

Het bodembeleid is erop gericht dat omstreeks 2030 de gevallen van ernstige bodemverontreiniging gesaneerd zijn. Gemeenten zijn aan zet voor de concrete uitvoering hiervan en krijgen hiertoe financiële middelen via het ISV-2. Aan de gemeenten wordt gevraagd dat ze in het MOP specifieke aandacht geven aan de aanpak van de sanering van de bodem, rekening houdend met de beoogde einddatum en de met de gemeente eerder gemaakte afspraken. Verwacht wordt dat de gemeente aangeeft welk deel van de werkvoorraad wordt aangepakt, gerelateerd aan de werkvoorraad zoals deze begin 2004 is ingediend bij het Ministerie van VROM en is goedgekeurd door de toetsingscommissie. Nadrukkelijk wordt door het Rijk aandacht gevraagd voor de bodemproblematiek rond stortplaatsen en locaties die vervuild zijn met asbest.

Een aantal gemeenten heeft met het Rijk afspraken gemaakt over 'ongerechtvaardigde verrijking' op oude saneringen. Van deze gemeenten wordt verwacht dat ze aangeven in het MOP welk deel van de werkvoorraad aanvullend wordt aangepakt⁷.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- goedgekeurde werkvoorraad gemeente bodemsanering 2004.

Bron gegevens t.b.v. de monitor en beoordeling van de eindverantwoording: Globis (Geografisch Landelijk Overheids BodeminformatieSysteem)

2e. Geluidssanering

De geluidssanering waar hier op wordt gedoeld betreft woningen op de de zgn A- en raillijst. Het geluidbeleid t.a.v. de sanering van de A- en raillijst is erop gericht om vóór 2020 de lijst te hebben weggewerkt. Aan het ISV-2 zijn voor dit doel financiële middelen toegevoegd. Van de gemeenten wordt gevraagd in het MOP aan te geven welk deel van de saneringsgevallen in het ISV-2-tijdvak zal worden aangepakt. Dit kan door het treffen van gevelmaatregelen of andere maatregelen. Ook is het mogelijk dat door externe omstandigheden maatregelen niet langer noodzakelijk blijken te zijn omdat de woningen reeds aan de eisen t.a.v. de geluidsbelasting binnen voldoen, of omdat de eigenaars/bewoners de aangeboden gevelmaatregelen hebben geweigerd.

⁷ Ten gevolge van eerdere, grotendeels door het Rijk gefinancierde, saneringen zal een deel van deze locaties - en de zich daarop bevindende opstallen - in waarde zijn gestegen. Gelet op het feit dat een gesaneerde onroerende zaak economische voordelen oplevert, zal de gemeente als gevolg van de sanering doorgaans zijn verrijkt. Omdat het vermogen van de gemeente ten koste van het Rijk is toegenomen, wordt een dergelijke verrijking geduid als 'ongerechtvaardigd'.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- inventarisatielijst via A- en railwoningen.

Bron gegevens t.b.v. de monitor en beoordeling van de eindverantwoording: Eindrapportages saneringen. De uitvoerder van het programma rapporteert als het saneringsprogramma ten aanzien van de A- en raillijstwoningen is uitgevoerd.

Nulmeting: de omvang van de opgave is (min of meer) bekend.

2f. Luchtkwaliteit

Gemeenten moeten voldoen aan het Besluit Luchtkwaliteit waarin wordt gesteld dat in 2010 de binnenstedelijke luchtkwaliteit onder de gestelde normen is gebracht. De gemeenten zijn vrij de maatregelen te kiezen. (NB. De overschrijding bij de rijksinfrastructuur valt onder de verantwoordelijkheid van het Rijk en wordt via het MIT opgepakt.)

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

Rapportages en Bestrijdingsplannen luchtkwaliteit;

Bron gegevens t.b.v. de monitor en beoordeling van de eindverantwoording: Jaarlijkse rapportages en gegevens uit het meetnet van het RIVM.

2g. Milieukwaliteit

De milieukwaliteit in de leefomgeving heeft direct invloed op gezondheid en veiligheid van de bewoners. Om de milieukwaliteit van de stad als geheel te verbeteren, zal de schade door lawaai, lucht-, water- en bodemverontreiniging, moeten worden aangepakt en in de toekomst moeten worden voorkomen door bijv. verplaatsing van milieuhinderlijke bedrijven en het sluiten van kringlopen. Hierbij wordt onder de aandacht gebracht de mogelijkheid om gebruik te maken van de handreiking Milieukwaliteit in de Leefomgeving (MILO) en de Subsidieregeling BANS met het oog op de reductie van CO₂.

2h. Water en watersystemen

Water vormt een belangrijke component in het stedelijk, versteende, gebied. Enerzijds omdat zichtbaar water kansen biedt voor aantrekkelijke woon-, werkmilieus, leefomgeving en voor de versterking van de groenblauwe structuur, anderzijds omdat doordacht omgaan met (grond)water en watersystemen wateroverlast kan voorkomen, bijv. door afkoppeling van regenwater van het rioleringsstelsel. Hiermee wordt de relatie inzichtelijk gemaakt met de activiteiten die voortkomen uit het Nationaal Bestuursakkoord Water.

3. Prestatieveld zorgvuldig ruimtegebruik

3a. Intensivering woningbouw

Een kwalitatief goede woon- en leefomgeving vraagt om het zorgvuldig omgaan met de schaarse ruimte. Van belang is dat bestaand bebouwd gebied optimaal wordt benut, waarbij per saldo een toename van het aantal woningen nodig is. De gemeente geeft derhalve in haar ontwikkelingsprogramma aan welke mate van intensivering van wonen nagestreefd wordt, zonder dat dit ten koste gaat van de oppervlakte groen, en waar verdichting of juist verdunning nodig is rekening houdend met omvorming van buitencentrum naar centrumstedelijke en groenstedelijke woonmilieus. Specifieke aandacht hierbij (mede in relatie tot het thema "Bereikbaarheid") verdienen de mogelijkheden voor verdichting en functiemenging rond stedelijke vervoersknooppunten.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- Nota Ruimte: verschijnt voorjaar 2004

3b. Bereikbaarheid

De beperkte bereikbaarheid van veel steden is aan de ene kant een signaal dat zij brandpunten zijn van economische activiteit, aan de andere kant levert een beperkte doorstroming veel verliesuren op voor bedrijven en personen. En is daarmee een maatschappelijke kostenpost van formaat. De stedelijke bereikbaarheid is dan ook een belangrijk onderdeel van het stedelijk vestigingsklimaat. Een deel van de oplossing van de verkeer- en vervoersproblematiek ligt in de stad, een ander deel op regionale schaal.

Planvorming en initiatieven voor het verbeteren van de bereikbaarheid vergen dus afstemming met relevante partijen in de regio, bijvoorbeeld over stedelijke distributie, regionaal parkeerbeleid of het openbaar vervoer. Een gebiedsgerichte aanpak, waarbij alle infrabeheerders in de regio gezamenlijk afspraken maken over operationele aangelegenheden zoals incident- en verkeersmanagement, is hierbij een cruciaal element.

Om voor de toekomst de bereikbaarheidsproblematiek te verminderen is de stad erbij gebaat dat bereikbaarheid, meer dan nu vaak het geval is, een integraal onderdeel wordt van de lokale of regionale ruimtelijke ontwikkeling. Hierdoor kan er bij de ontwikkeling of herstructurering van woonwijken of bedrijventerreinen⁸ al rekening worden gehouden met de consequenties voor de mobiliteit.

Als benchmark instrument voor bereikbaarheid is samen met de steden de monitor stedelijke bereikbaarheid ontwikkeld.

Steden wordt gevraagd in hun analyse de (regionale) bereikbaarheid in kaart te brengen en op basis daarvan integrale prestaties te formuleren. In de Nota Mobiliteit (en daarmee de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer) zal worden opgenomen dat in de relevante provinciale of regionale verkeer- en vervoersplannen rekening wordt gehouden met deze regionaal afgestemde bereikbaarheidsparagrafen uit de stedelijke programma's.

4. Fysieke voorwaarden voor een aantrekkelijke sociale en veilige omgeving

4a. Fysieke ruimte voor sociale voorzieningen

Reeds langere tijd wordt erkend dat het voor een succesvolle, duurzame aanpak van stedelijke vernieuwing noodzakelijk is fysieke ingrepen te koppelen aan initiatieven op het sociale vlak. Fysiek herstructureren zonder sociaal te investeren leidt vaak slechts tot uiterlijke oplossingen of problemen worden doorgeschoven naar andere wijken (waterbedeffect). Gemeenten worden daarom gevraagd expliciet aandacht te geven aan de interactie tussen sociale (veiligheid, leefbaarheid, zorg, jongeren en gezondheid) en fysieke (verhuurbaarheid, passende huisvesting, onderhoud) thema's. Op basis hiervan kan een duurzame sociaal-fysieke aanpak worden gekozen. Belangrijk is hierbij de totstandkoming van coproducties van actoren uit de fysieke en de sociale sector, bijvoorbeeld bij brede scholen of foyers de jeunesse. Ook het gebruik van voorzieningen/woningen (levensloopbestendig bouwen) en ruimte voor flexibiliteit in de planvorming zijn belangrijke aandachtspunten.

Het bij de beoordeling van het MOP te gebruiken referentiekader is:

- Leidraad Sociale wijkvisie

⁸ Een hulpmiddel bij de planontwikkeling zijn de instrumenten, ontwikkeld op basis van de nota ruimte voor mobiliteit, die mobiliteitseffecten van herstructurering van tevoren zichtbaar maakt. Zie hiervoor: www.rws-avv.nl

Bijlage 1 **Format financiële paragraaf**

Doelstelling van financieel inzicht

Met de financiële paragraaf worden de doelstellingen beoogd:

1. financieel inzicht in relatie tot de beoogde resultaten;
2. financieel inzicht over de volle breedte van het ISV-2;
3. éénvormige financiële paragrafen.

Toelichting bij doel en proces

De financiële paragraaf wordt enkel in het voortraject bij de toetsing van de MOP's benut. Mede aan de hand van het indicatieve verdeelmodel, per gemeente, kunnen de gemeenten de financiële paragraaf invullen.

Toelichting bij de tabel

De tabel bevat totale kosten en investeringen met betrekking tot de te realiseren resultaten over de periode 1 januari 2005 tot en met 31 december 2009. dit kan zowel lopend beleid zijn als nieuw beleid. De categorie totale kosten bevat de begrote totale kosten om de resultaten te realiseren. De overige kolommen 3 tot en met 8 moeten samen optellen tot kolom 2, die daarmee een overzicht geeft van de totale investeringen. Om een duidelijker onderscheid te maken in de financieringsstromen zijn naast de gemeentelijke financiering en ISV-2 financiering een paar extra kolommen toegevoegd.

Financieel Format ISV-2 periode 1 januari 2005 – 31 december 2009

3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 = 2

2. Totale kosten	3. Gemeente *	4. Provincie	5. Rijk (ISV-2 financiering)	6. Rijk Overig **	7. EU	8. Derden***

* eigen middelen, gemeentefonds enz.

** rijksbijdragen anders dan het ISV-2 (bijv. specifieke uitkeringen)

*** woningbouwcorporaties, private partijen enz.

Bijlage 2 Overige inzet Rijk

Hieronder worden enkele specifieke rijksinitiatieven op het terrein van de stedelijke vernieuwing aangegeven. Het betreft overige financiële inzet en niet-financiële activiteiten, die de steden ondersteunen bij het uitvoeren van hun MOP's.

'50 wijken aanpak'

In de prioritaire (voorbeeld)wijken komen steden en Rijk tot (bundeling van) extra inspanningen om het tempo van de uitvoering van de stedelijke vernieuwing te verhogen. Van rijkszijde gaat het hierbij om de inzet van deskundigen (Impulsteam), het wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving, om andere faciliteiten of om afspraken met landelijke partners (bv. financieel afsprakenkader). Het accent ligt daarbij op de herstructurering. Dit sluit aan op het Actieprogramma Herstructurering (brief van de minister van VROM, mede namens de minister van BZK, d.d. 23-12-2002 over de voortgang van de stedelijke vernieuwing en de aanpak van vijftig wijken (Tweede Kamer, 2002-2003, 28 600 XI, nr.88). Over de voortgang van het Actieprogramma herstructurering en inzet corporatiemiddelen is de Tweede Kamer d.d. 6 november 2003 door de minister van VROM, per brief, geïnformeerd.

Cultuurimpuls

Aansluitend op het interdepartementale architectuurbeleid 2001-2004 'Ontwerpen aan Nederland' is een vervolgtraject in gang gezet voor de periode 2005-2008. Hierin wordt de verbinding met culturele planologie en de continuering van de Nota Belvédère nader uitgewerkt.

Het nieuwe instandhoudingsbeleid voor monumenten beoogt een verschuiving van restauratie naar planmatig onderhoud, eenvoudiger regelgeving, kortere procedures en een waarborg voor de kwaliteit van de monumentenzorg. Monumentenvergunningen zullen op een eenvoudiger manier worden verleend. Het voornemen is aan de dubbele adviesverplichting door RDMZ en monumentencommissies een einde te maken. Ook zal worden gezorgd voor een goede aansluiting van de regelgeving uit de Monumentenwet bij de (voorgenomen) integratie van (VROM-)vergunningen.

Het in oktober 2003 naar de Tweede Kamer verzonden wetsvoorstel voor de implementatie van het verdrag van Valletta maakt archeologie een integraal onderdeel van het ruimtelijke ordeningsproces. Met gemeenten en provincies worden afspraken gemaakt over o.a. een bestuurslastenvergoeding.

De afgelopen jaren hebben Rijk, provincies en grotere steden gezamenlijk vormgegeven aan het Actieplan Cultuurbereik, waarbij het agenderen van de culturele planologie één van de vijf doelstellingen is. Het Actieplan wordt geactualiseerd en voor nog eens vier jaar voortgezet.

Groen in en om de stad

De groenopgave om de stad wordt bij de provincie voorgedragen voor programmering in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), dat in ontwikkeling is. Rijk en gemeenten zullen, op basis van een door de stad geformuleerde opgave voor groen om de stad 2005-2010, voorafgaand aan het GSB-convenant hierover in overleg treden met de regievoerende provincie.

Het Rijk wil stimuleren dat op uitvoeringsniveau gemeente(n), provincie en Rijk meer gaan samenwerken om de uitvoering te versnellen. Het Rijk zal daarom:

- In 2004 de invloed van de steden vastleggen in het ILG;
- Voor de gemeenten in 2004 een gereedschapskist ontwikkelen die een mix van kennis, ervaring en waar mogelijk instrumenten als anticiperende grondaankoop zal bevatten. In 2005 zal het Rijk op basis van de convenanten de inzet van de beschikbare faciliteiten vaststellen;
- In het kader van de midterm review GSB in 2007 extra middelen voor de prioriteit 'Groen in de Stad' beschikbaar stellen, indien de financiële ruimte daarvoor de mogelijkheid biedt.

Knelpuntenbudget

Van het totaal beschikbare Investeringsbudget stedelijke vernieuwing wordt € 110 miljoen niet op voorhand generiek verdeeld maar gereserveerd om gedurende het tijdvak van vijf jaar specifieke stimulerende maatregelen te kunnen treffen daar waar zich onvoorziene knelpunten voordoen die een belemmering vormen voor de voortgang van de stedelijke vernieuwing. Het bedrag is met name bedoeld voor de 56 prioritaire wijken in de G30. Op € 100 miljoen van het knelpuntenbudget krijgen de onderscheiden groepen gemeenten een soort trekkingsrecht: de G4 voor € 70 miljoen, de G26 voor € 20 miljoen en de niet-rechtstreekse gemeenten voor € 10 miljoen. Voor deze bedragen kunnen plannen/projecten worden ingediend, die aan nader te bepalen voorwaarden zullen moeten voldoen. Eén van die voorwaarden zal zijn dat het moet gaan om wijken waar sprake is van probleemcumulatie. Ander aandachtspunt is een helder en eenvoudig systeem, zonder ingewikkelde indieningsprocedures en dergelijke. De verdere uitwerking van de voorwaarden zal plaats vinden in overleg met betrokken partijen. Op de resterende € 10 miljoen rusten geen gemeentelijke trekkingsrechten: die gebruikt het Rijk - daar waar nodig - voor mogelijke onverwachte knelpunten.

BIRK

De Beleidsregeling Subsidies Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK) wordt voor inwerkingtreding van de convenantperiode gekoppeld aan het GSB. Deze koppeling betreft:

- opname van resultaatsafspraken in het MOP over de geselecteerde BIRK-projecten;
- definitieve beschikking van de BIRK-projecten bij de ondertekening van het GSB-convenant;
- volgen van de voortgang van de BIRK-projecten via de jaarlijkse stadsgesprekken;
- indien nodig, tussentijdse aanpassing van de afspraken bij midterm review in 2007;
- financiële en beleidsmatige verantwoording over de BIRK-projecten via de GSB-verantwoording medio 2010.

Hieronder wordt de relatie BIRK-GSB nader toegelicht.

Na de selectie van BIRK-projecten volgt per geselecteerd BIRK-project een nadere uitwerking door gemeenten aan de hand van een beperkte set criteria en is de precieze omvang van de BIRK-subsidie bekend. Naar verwachting krijgt dit rond juni 2004 zijn beslag. Voor de geselecteerde projecten in de G30 is het voorstel de nadere uitwerking door gemeenten te vertalen in een beperkt aantal resultaatsafspraken die opgenomen worden in de MOP's die vóór 1 juli 2004 bij het Rijk worden ingediend. Met de opname van zowel de BIRK- als de ISV-resultaatsafspraken in de MOP's beschikken zowel het Rijk als de steden over een extra mogelijkheid om binnen fysieke thema's verbanden te leggen en meer tot integraal werken over te gaan. In januari 2005 zal de definitieve ondertekening van de GSB-convenanten door de steden en de betrokken ministers plaatsvinden. Dit is dan tevens het moment waarop de betreffende BIRK-projecten definitief 'beschikt' zijn. Op deze wijze verbetert het Rijk haar 'frontoffice' aan de voorkant van het proces: er is één moment waarop het Rijk een groot aantal afspraken met de steden voor de komende tijd vastlegt. De resultaatsafspraken worden vastgelegd voor de periode tot 2010. In de periode tussen 2005 en 2010 zullen wel jaarlijkse stadsgesprekken plaatsvinden. In deze gesprekken tussen de steden en de bij de convenanten betrokken departementen staat de voortgang van de resultaatsafspraken centraal. Hierbij kunnen ook de resultaatsafspraken over de BIRK-projecten aan de orde komen. De midterm review GSB in 2007 kan – indien daar aanleiding toe is – leiden tot een tussentijdse aanpassing van resultaten en middelen, het stellen van nadere voorwaarden en/of inspanningsverplichtingen en/of een bestuurlijk gesprek. Op 31 december 2009 lopen zowel de GSB III- als de BIRK-periode ten einde. De financiële en beleidsmatige verantwoording over deze periode vindt medio 2010 plaats. Door de BIRK-projecten qua verantwoording te koppelen aan de GSB-convenanten en -systematiek wordt de bureaucratie teruggedrongen en hebben de betreffende gemeenten ook aan het eind van de rit één moment waarop zij zich richting Rijk dienen te verantwoorden.

Duurzaam bouwen

Het beleid voor duurzaam bouwen streeft naar vermindering van de milieubelasting bij ontwikkeling en beheer van de gebouwde omgeving. Dit vergt onder andere een duidelijke en meetbaar geformuleerde beleidsinzet. Deze beleidsinzet is geformuleerd in een brief aan de Tweede Kamer

(TK 2001-2002 24280 en 26603, nr. 22).

Stad & Milieu-benadering

De Stad & Milieubenadering biedt gemeenten de mogelijkheid om zonnig af te wijken van milieukwaliteitsnormen met betrekking tot bodem, geluid en lucht. De benadering is gericht op het integreren van milieubelangen en ruimtelijke ordening om zo te komen tot zuinig en doelmatig ruimtegebruik en optimale leefomgevingskwaliteit en werkt met drie stappen. De eerste stap is integrale planvorming en zoveel mogelijk bronmaatregelen. De gemeente moet een plan opstellen waarin milieuaspecten en ruimtelijke orderingsaspecten integraal zijn meegenomen. Vervolgens moet de gemeente proberen om met zoveel mogelijk bronmaatregelen het probleem weg te nemen. De tweede stap is het optimaal benutten van de geldende wetgeving. Vaak is er meer mogelijk binnen de wettelijke normen dan gedacht. Als de eerste twee stappen onvoldoende soelaas bieden, kan de gemeente onder een aantal voorwaarden besluiten tot stap 3. Dat houdt in dat de gemeenteraad besluit af te wijken van milieukwaliteitsnormen met betrekking tot bijvoorbeeld geluid. De afwijkmogelijkheid mag worden toegepast voor het realiseren van milieugevoelige bestemmingen (woningen, kantoren, etc.) en voor het vestigen van kleinschalige bedrijvigheid in het kader van functiemenging. Volgens de planning zal de Interimwet stad en milieubenadering, die de gemeenten deze mogelijkheid biedt, in de loop van 2004 werking treden. Die wet biedt gemeenten via een coördinatieprocedure tevens mogelijkheden tot bundeling van besluiten en daarmee het versnellen van de uitvoering van ruimtelijke plannen.

Milieukwaliteit in de Leefomgeving (MILO)

MILO heeft tot doel een werkwijze te introduceren waarbij op lokaal en regionaal niveau voor gebieden de ambitie voor de na te streven milieukwaliteit wordt geformuleerd, toegespitst op de omstandigheden en de gewenste ontwikkeling (functies) van dat gebied. MILO wordt door VROM, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW) ontwikkeld. In 2004 wordt een start gemaakt met de toepassing van de werkwijze.

Bodemsanering

Het kabinet heeft eind december 2003 de bodembeleidsbrief aan de Tweede Kamer aangeboden. Voor bodemsanering betekent de bodembeleidsbrief onder meer dat het Rijk bij gemeenten, waterschappen en provincies een grotere verantwoordelijkheid neerlegt om eigen ambities te formuleren over de te bereiken bodemkwaliteit. Daardoor kunnen deze overheden de ambities op de gewenste bodemkwaliteit beter afstemmen op ruimtelijke plannen binnen hun gebied. Voorwaarde is dat deze ambitie boven het rijkskader ligt en dat betrokkenen in een gebied nauw worden betrokken bij het bepalen van de ambities over bodemkwaliteit in dat gebied. Daarvoor is cruciaal dat de toegang tot informatie over bodemkwaliteit verbetert. Het Rijk wil daarom in de komende 5 jaar verder investeren in de infrastructuur van de informatievoorziening over bodemkwaliteit bij de 12 provincies en 29 grote gemeenten die taken uitvoeren in het kader van de Wet bodembescherming. Daarnaast zal het Rijk in de komende 5 jaar het nieuwe saneringscriterium vaststellen. Bij overschrijdingen van dit criterium is sprake van onaanvaardbare risico's en is actie nodig ondanks de mogelijke afwezigheid van andere ontwikkelingen (en daaraan verbonden externe financiering) in dat gebied.